

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS IN EDUCATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.21>

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Агаманчук Н. М.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

Яланська С. П.

*доктор психологічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

Актуальність нашої розвідки полягає в необхідності вивчення засобів формування навчальної мотивації студентів першого курсу закладу вищої освіти (далі ЗВО), що зрештою сприятиме підвищенню ефективності їхньої навчально-професійної діяльності. Студент-першокурсник це – вчорашній школяр, зі сформованою об'єктивною позицією учня, тобто «того, кого вчать». ЗВО потребує студентів з суб'єктивною позицією» того, хто вчиться», а значить високу позитивну мотивацію до навчальної діяльності.

Студент повинен стати суб'єктом навчальної мотивації задля формування її діяльності: 1) виявлення вільної пізнавальної активності, інтелектуальної ініціативи і самостійності у прийнятті рішень щодо вибору шляху та змісту самовдосконалення; 2) збагачення свого внутрішнього світу, відкрившись новому досвіду; 3) орієнтування на своє майбутнє, побудова особистісної перспективи. Начальна мотивація посилюється, коли студент розуміє зв'язок між засвоєнням знань і збагаченням досвіду; 4) розвиток рефлексивних процесів: самооцінки, самокритичності; 5) виховання в собі втілення в життя власні плани, удосконалювати потенційні можливості [1, с. 16].

Як показують дослідження науковців та наші власні спостереження на базі загального мотиву навчальної діяльності (пізнавальної, професійної) у студентів з'являється певне ставлення до різних навчальних предметів. Воно обумовлюється: важливістю предмета для професійної підготовки; інтересом до певної галузі знань та до певної дисципліни; якістю викладання (задоволеністю навчальними заняттями з цієї дисципліни); мірою складності оволодіння цією дисципліною, виходячи з власних здібностей; взаємостосунками з викладачем цієї дисципліни.

Важливою умовою навчальної мотивації у студентів є стимулювання розумової самостійності та ініціативності. Основний засіб утворення стійкого інтересу до навчання – використання окремих питань і завдань, вирішення яких вимагає від студентів активної пошукової діяльності.

Так, в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» викладачі кафедри психології та педагогіки особливу увагу приділяють проведенню самостійної та індивідуальної роботи студентів. Зокрема, при складанні навчально-методичного комплексу дисциплін «Психологія» закладена значна частина завдань для самостійної, індивідуальної роботи, розв'язання студентами психолого-педагогічних завдань. Адже самостійна та індивідуальна робота в умовах активного впровадження у ЗВО нових технологій навчання є засобом формування самостійності студента, організації його учбового і наукового пізнання, а також виступає як учбове завдання, як форма прояву певного способу діяльності по виконанню відповідного учбового завдання.

Для виконання вимог освітнього стандарту годинного обсягу і відповідної організації самостійної роботи в ЗВО пропонуємо викладачам спрямовувати діяльність на: 1) формування навчально-професійної мотивації, визначення рівня самодисципліни студентів; 2) розроблення нормативів по визначенню обсягів позааудиторної самостійної роботи для викладача і для студента; 3) здійснення планування ходу і контролю виконання самостійної роботи студентів; 4) забезпечення спеціальною учбово-методичною літературою, конспектами лекцій, збірниками задач та іншими матеріалами, їх електронними версіями; 5) високу забезпеченість комп'ютерною технікою, доступну для викладачів і студентів; 6) забезпечення новими поколіннями тренажерів, автоматизованих навчальних і контролюючих систем, що дозволяли б студенту в зручний час і в звичному для нього темпі самостійно здобувати знання, уміння, навички; 7) можливість вільного спілкування між студентами, між студентами і викладачами;

8) перебудову традиційних форм навчальних (лекційних, практичних, лабораторних) занять.

Таким чином, стимулюючи у студента-першокурсника потребу в знаходженні розв'язку поставленої задачі, формується інтерес до нового, який поступово переходить в прагнення майбутнього фахівця до пізнання невідомого, породжує бажання навчатися.

Студентська молодь перебуває в умовах цейтноту часу, постійного контакту з людьми, а це потребує значних емоційних затрат. Давно відомо: мистецтво позитивно впливає на розвиток нервової системи, емоційну сферу й естетичні почуття. Використання арт-практик в роботі зі студентами-першокурсниками сприяє розвитку самореалізації та самовдосконалення, підвищенню мотивації до навчання у ЗВО [2, с. 90].

Творчість позитивно впливає на когнітивну (усвідомлення себе, власних учинків, реалізація творчих можливостей) та емоційну (дозволяє розслабитися, зосередитися, виразити негативні й позитивні емоції, знизити тривожність, подолати страхи, покращити міжособистісні взаємини) сфери особистості.

С. Яланська наголошує, що завдяки впровадженню комплексу арт-практик в освітній процес здійснюється розвиток творчої уяви, підвищується рівень прояву унікальності, гнучкості, забезпечується легкість асоціювання, процес самопізнання, розширюються можливості самовдосконалення, знаходяться можливі шляхи досягнення поставлених цілей майбутніми фахівцями, а значить, посилюється навчальна мотивація.

Наші спостереження показують, що використання арт-практик викладачами ЗВО, дозволяє орієнтуватися в причинах, які змінюють ставлення студентів-першокурсників до навчання.

Для прикладу пропонуємо арт-практики для використання викладачами ЗВО під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Арт-практика 1. «Три чарівних слова»

Індивідуальна робота.

Мета: розвиток уяви і фантазії, творчих здібностей, оригінальності.

Студентам пропонується завдання: придумати три слова, які, на їхню думку, пов'язані з майбутньою професією та вигадати казку з цими словами.

Презентація отриманих результатів.

Арт-практика 2. «Мінливе сонце»

Індивідуальна робота.

Мета: розвиток фантазії, творчих здібностей, оригінальності, гнучкості.

Студентам пропонують скласти дві казки про сонце: зле і добре; голосне і тихе.

Зачитування та обговорення казок.

Арт-практика 3. «Творчий доробок»

Індивідуальна робота.

Мета: розвиток унікальності, асоціативності.

Студентам пропонують створити творчий доробок (вірш, оповідання, пісня, та ін.), що стосується будь якого предмету, який знаходиться в аудиторії, причому, змістова складова має бути пов'язана зі спеціальністю майбутньої професійної діяльності учасників освітнього процесу.

Презентація отриманих результатів.

Арт-практика 4. «Клубок каракуль»

Індивідуальна робота.

Мета: розвиток творчого потенціалу, активізація уяви, **зняття емоційних напружень, тривоги.**

Студентам пропонують вільно рухати олівцем по аркуші паперу без будь-якої мети і задуму. В результаті рухів виходить складний клубок ліній. У цьому «клубку» потрібно відшукати який-небудь образ та описати його.

Презентація отриманого результату.

Аналіз спостережень за студентами-першокурсниками, протягом викладання дисципліни «Психологія» показав ефективність арт-практик: у студентів знизився рівень особистісної тривожності, покращилися стосунки з одногрупниками, знизилася кількість конфліктних ситуацій та підвищилась успішність з дисципліни.

Таким чином, арт-техніки – є дієвим методом психологічної роботи, який знижує втому, ліквідує негативні емоційні стани та їх прояви, пов'язані з навчанням, спирається на внутрішні механізми саморегуляції, розвиває почуття внутрішнього контролю, що підвищує мотивацію студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.

Переконані, що арт-практики є психолого-педагогічними засобами, які дозволяють формувати в студентів позитивну мотивацію до успішного опанування знаннями, що стане запорукою успіхів у їх майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Атаманчук Н. М. Навчально-професійна мотивація діяльності студентів ЗВО *Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі, 15 лютого 2019 р.: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. С. Д. Максименка,*

Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2019. С. 15–18.

2. Nina Atamanchur, Svetlana Yalanska, Valentyna Onipko, Volodymyr Ishchenko Motivation of freshmen of high educational establishments: psychological resource of art practice. *SUSTAINABLE development under the conditions of European integration: collective monograph / [editorial board Darko Bele, Lidija Weis, Nevenka Maher]*. Part I. Ljubljana: Ljubljana School of Business, 2019. P. 89–102.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.22>

ПОЧУТТЯ ТРИВОГИ В МЕЖАХ ДУХОВНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

Железнякова Ю. В.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

Метою роботи є теоретичний аналіз наукової думки щодо почуття тривоги у зв'язку з духовним життям людини.

Тривога – поширений і знайомий кожній людині стан. І з самого початку історії людства почуття тривоги було пов'язано з духовними і екзистенційними проблемами. У анімістичних культурах люди страждали від неспокою і тривоги в небезпечному світі. Правила та ритуали, які формувалися в той період, були призначені для організації безпеки через заспокоєння божеств, духів предків. А це, в свою чергу, сприяло зниженню почуття тривоги. У більш пізній період філософи і психологи розглядали тривогу як втрату внутрішньої свободи, яка вважалася ядром людського існування. І нарешті, з кінця 19-го століття, філософи, соціологи і психологи стали пов'язувати тривогу з культурними і духовними перетвореннями в контексті ситуацій невизначеності.

Сучасна людина, як на своєму особистому досвіді, так і з спостережень за життям оточуючих, може спостерігати, що нічого кардинально не змінилося в переживанні тривоги з часів пантеїзму, що і в наш час феномен тривоги охоплює всі сторони людського життя. І якщо на зорі людства тривога багато в чому була пов'язана з реальною небезпекою для життя, то в сучасному світі люди відчують